

Emek, Eleştirel Psikoloji ve Toplumsal Dayanışma Eksenleri Çerçevesinde Psikologların Özörgütü Olma Hedefinde TODAP-Der

Baran Gürsel

Toplumsal Dayanışma için Psikologlar Derneği Girişimi (TODAP-Der.) olarak antikapitalist, antiseksist hatlar çerçevesinde psikologların özörgütünü oluşturma çabamızdayız. 2008 yılının Eylül ayında *Eleştirel Psikologlar ve Psikoloji Öğrencileri* imzasıyla başladığımız bir araya gelme çabamıza bugün TODAP-Der. adıyla devam etmekteyiz. Yaptığımız çalışmalar üç eksen üzerine oturmaya hedeflemektedir. Belki de birbirinden kalın çizgilerle ayrılamayacak olan ve bir meslek örgütünün olmazsa olmazları olan bu üç eksen ve bizim bu eksenlerde yaptığımız çalışmalarını şöyle sıralayabiliriz.

Emek Ekseni

Anaakım psikologların tarihine baktığımızda, bizzat psikoloji biliminin ideolojik (modernist-pozitivist) varsayımlarından kaynaklanan toplumdaki ayrışıklığı ve toplumun üzerinde olma algısını görürüz. Bu algının kaynakları ayrı bir tartışma konusudur ama bu algının psikologlar üzerindeki en temel yansıması psikologların üretim ilişkilerinden bağımsız olduğu illüzyonudur. Emek eksenli çalışmalarımız tam da psikologların üretim ilişkileri içerisindeki ekonomik konumunu tanımlamak, bunu işi yapmak ve bu gerçeklik üzerinden üretilen bir mücadele perspektifi üzerine kuruludur. Hastanelerde, okullarda, rehabilitasyon merkezlerinde, belediyelerde, ücretli çalışan konumunda olan psikologlar gün geçtikçe güvencesiz çalışma koşulları ve işsizlikle daha fazla terbiye edilmektedir. Çalışma ve çalışmama (işsizlik, öğrencilik) süreçlerinde sınıfsal konumları proleter olarak adlandırılabilir, sınıfsal çıkarları da işçi sınıfının çıkarıyla paralel olan bizler, yani psikologların çoğunluğu, emek eksenli çalışmalarımızın temelini bu sınıfsal konumun idrak edilmesi ve güvencesiz çalışma koşullarına karşı mücadele üzerine kurmaktayız. Psikologların hepsini kapsama niyetinde olsak da her meslek bütününde olduğu gibi psikologlar arasında sınıfsal çıkarlar açısından uyumsuzluklar elbette mevcuttur. Biz kendi hattımızı işçi, işsiz ve öğrenci psikologların –ki psikologların çoğunluğunu bu kesimler oluştururlar- tarihsel çıkarları üzerinden var etmekte ve ideolojik yönelimimizi bu sınıfsal ve tarihsel çıkarlar üzeri-

ne kurmaktayız.

Bu eksendeki çalışmalarımızdan biri, alanda çalışan psikologlara ve öğrenim gören psikoloji öğrencilerine uygulamakta olduğumuz “*Hak İhlalleri Anketi*” ve bunun aracılığıyla yürüteceğimiz kampanyadır. Güvencesiz ve güvensiz çalışma koşullarımız hakkında bilgi ve istatistik edinme aracı olacak olan bu ankete ek olarak sendikalarla ve hukukçularla paneller düzenleyerek hak ihlalleri ve güvencesiz çalışmaya karşı nasıl mücadele edebileceğimizi birlikte tartışacağız. Emekten yana bir meslek yasası talebimizin de psikologların büyük çoğunluğunu temsil edeceğini düşündüğümüz ayağı, bu ayağıdır. Bu eksendeki diğer işlerimizden bazıları belediyeden 55 psikologun atılması üzerine taşeronlaştırmaya karşı yaptığımız basın açıklaması, çıkacak meslek yasasının güvenceli çalışmayı içermesi, ücretsiz eğitimleri içermesi taleplerimiz ve bu yönde yaptığımız araştırma ve tartışmalardır.

Eleştirel Psikoloji

Anaakım psikolojinin tarihine baktığımızda alsında psikoloji biliminin, içinde ortaya çıktığı tarihsel koşullar ve güç ilişkileriyle sıkı sıkıya bağlı olduğunu, ideolojik varsayımlar üzerine kurulu olduğunu görmekteyiz. Psikoloji biliminin modernist-pozitivist, bireyci, ataerkil, ayrımcı varsayımlar üzerine kurulan bir bilim olmasıyla derdi olan bizler, çalışmalarımızın ikinci eksenini anaakım psikoloji bilgisi ve pratiğinin eleştirisi üzerine kuruyoruz.

Kendi tanımladığı patolojiyi kendi araçlarıyla tedavi etmeyi amaçlayan, toplumsal normları genel geçer normal olarak sabitleyen, izole bir birey tanımı üzerinden bilgi üreten, toplumsal koşul ve mücadeleleri yok sayan anaakım psikoloji toplumsal eşitsizlikleri kendi tanımlarıyla yeniden üretmekte, toplumun dışlanan kesimlerinin dışlanmalarını meşrulaştırmaktadır. Kendi tanımladığı “şizofren”i tecrit etmek, ona pozitif aklı dayatmak; eşcinselliği, transeksüelliği “tedavi etmek”; mücadeleyi ve ezilen şiddetini patolojikleştirmek; kadının arzu nesnesi olduğu, erkeğin cinsel “muktedirlik” algılarını meşrulaştırmak; aykırı olana deli gömleği dikmek... Bunlar tabii ki salt egemen psikolojinin kendine görev edindiği görevler değildir, ama egemen psikolojinin bu eşitsizlik ve ayrımcılıkları üretmek ve yeniden üretmekteki rolü yadsınacak ölçüde değildir. Bu tanım ve algılara karşı, insanların, doğanın ve dünyanın özgürleşmesini hedefleyen, tarih ve tanımlara özgürlük ve eşitlik perspektifinden bakan, onları bu perspektiften yorumlayan psikologların yapması gereken şey, eleştirel bir psikoloji teorisi ve pratiği üretmektedir.

Bizzat bu mesleğin bilgisinin sahibi insanlar ve bu mesleğin uygulayıcıları olarak bizim hedefimiz, bu bilgi ve mesleği eleştirerek parçalayıp, yorumlayarak birleştirmek, onu diğer bilimlerle birlikte düşünmek, insana ve topluma gerçekten yararlı olabilecek bir psikoloji veya yok olan-psikoloji üretmektir. Bu bilgi ve pratiğin üretilmesi ve paylaşılmasının önü açıldıkça asıl mesleki teori ve pratiğimizin hem uygulayan hem de uygulanan için en faydalı olana giden yol açılmış olacaktır.

Bu eksen çerçevesinde yaptığımız bazı çalışmalar şunlardır: eşcinselliğin tedavi edilmesi ve homofobiye karşı ürettiğimiz metinler, feminist psikoloji üzerine yaptığımız okumalar, transeksüelliğin, patolojik tanı kriterlerinin yer aldığı Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı’ndan (DSM) çıkarılması için başlatacağımız imza kampanyası.

Toplumsal Dayanışma

Yukarıda değindiğimiz iki temel eksen mesleki bir örgütlenmenin üzerinde durması gerektiği temel ayakların TODAP-Der. için yorumlanmış haliydi. Bunlardan birincisi mesleki bir örgütlenmenin üyelerinin haklarını savunmak üzere kurulmuş bir ör-

güt olma gerekliliği, ikincisi de o mesleği meslek yapan bilginin niteliği ve karakterinin yorumlanması gerekliliğiydi. Bunlara ek olarak bir üçüncü ayaktan bahsedebiliriz ki bu ayak hem o mesleğin bilgisinin en önemli üretim kanallarından birini oluşturur hem de bir mesleğin kendi başına bir köşede duran salt bir meslek olma iddiasının yadsınması üzerine kurulur. Bu da toplumsal dayanışma eksenidir.

Mimarlık (mesleği) nasıl ki –toplumsal olaylar ve/veya toplumsal sonuçları olan olaylar olan- kent örgüsü/kurgusu, barınma hakkı, kamusal alan ve kamusal yapı mimarisi gibi konularla karşılıklı bir ilişki içerisindeyse; mühendislik mesleğinin bilgisi nasıl ki nükleer silah yapımıyla, fabrikadaki üretimin tipiyle karşılıklı bir ilişki içerisindeyse; tıbbın bilgisi nasıl ki ilaçların markette satılması, kadınların tıptaki eşitsiz konumu gibi konularla karşılıklı bir ilişki içindeyse; psikolojinin ve psikologluk mesleğinin bilgisi de eşcinsellerin eşcinselliğin hastalık olarak tanımlanmasına karşı mücadelesiyle, polise taş atan çocuklarla, tecrit edilen göçmenlerle, tecrit edilen şizofrenlerle doğrudan karşılıklı bir ilişki içerisinde.

Toplumsal dayanışma hem dünyanın yaşanabilir bir yer olmasına bir katkıken hem de bir mesleğin bilgisinin ve icrasının bütünlüklü olabilmesi için gerekli olan bir edimdir. Eşcinsellerin mücadelesini desteklemek hem sıradan bir dayanışma faaliyeti olarak görülebilir hem de psikoloji teorisini kökten değiştirecek bir adım olarak. Veya polise taş atan bir çocuğun cezaevinden acilen çıkartılmasını söylemek hem sıradan bir dayanışma faaliyeti olarak görülebilir hem de psikoloji teorisinde “öfke”nin, “çocuk”un tekrar tanımlanmasının önünü açacak bir adım olarak.

Yani toplumsal olaylar, hem var oluşları hem de uygulamaları nedeniyle toplumsal olan mesleklerle birebir karşılıklı bir ilişki içerisinde. Bu bağlamda biz, psikologların toplumun ezilenleriyle dayanışma içine girerken amaçları sadece dar anlamıyla toplumsal dayanışma değil, aynı zamanda da değişen, değiştiren, dönüşen, dönüştüren bir meslek ve onun bilgisidir.

Bu eksende yaptığımız işlere Siirt’te yaşanan çocuk tecavüzlerine karşı yaptığımız basın açıklaması, YÖRSAN işçilerinin direnişine destek için yaptığımız basın açıklaması, çağrı merkezi çalışanlarının çalışma koşullarına dair yazdığımız metin ve göçmenlere yapılan tecrit işkencesine dair yapacağımız çalışmalar örnek verilebilir.